

SVOBODNA SLOVENIJA

AÑO (LETO) XXIX (23)

No. (Štev.) 50

ESLOVENIA LIBRE

BUENOS AIRES

17. decembra 1970

TRŽAŠKI PROBLEM SPET OŽIVEL

ITALIJANI HOČEJO SLOVENSKO ZEMLJO

Svetovni listi so prejšnji teden prinesli vest, da je jugoslovanski komunistični diktator Tito 9. decembra — na predvečer odhoda — odpovedal enotedenski obisk v Rimu, kjer bi bil uradni gost italijanskega predsednika Saragata. Istočasno z obiskom Italije je bil na programu tudi obisk v Vatikanu pri papežu Pavlu VI. Jugoslovanske zastave so že visele v Rimu v pričakovanju Titovega obiska.

Tito je svojo odločitev sporočil italijanski vladi po dolgi debati na seji jugoslovanskega zveznega izvršnega sveta, kakor je uradni naziv jugoslovanske vlade. Odgovor na obisk je jugoslovanska vlada navezala na protislovenske in protijugoslovanske izgrede v Trstu in v Rimu, ki so jih organizirali predvsem neofašisti, sodelovali pa so tudi drugi italijanski elementi; drugi razlog za odpoved oziroma za odločitev obiska je bil odgovor italijanskega zunanjega ministra Alda Mora na interpelacijo v parlamentu poslancev demokratijskega Gibanja Bologne in neofašista Ernesta de Maria ter neofašističnega senatorja Gastona Nencionija. Imenovani so v interpelaciji spet načeli vprašanje cone B pravno še vedno obstoječega Svobodnega tržaškega ozemlja.

Moro je interpellantom odgovoril, da „italijanska vlada ne bi vzela v pretres nobene odpovedi do legitimnih narodnih interesov“. Izgredi in pa ta izjava italijanskega zunanjega ministra so bili torej povod za odpoved Titovega obiska. Prav za prav obisk niso odpovedali, saj je bil tako v Beogradu kot v Rimu objavljen v skupnem komunikatu obeh vlad tudi želja, naj bi Tito v čim krajšem času obiskal Rim.

Vatikan in Beograd sta seveda tudi sklenila odločiti Titov obisk pri papežu, saj v danih okoliščinah pač ta obisk ni izvedljiv.

Po nekaterih poročilih (n. pr. Ruetter, 11. dec.) naj bi Tito nameraval ob

svojem obisku razpravljati tudi o suverenosti Jugoslavije nad Cono B Tržaškega svobodnega ozemlja, ki je sedaj pod jugoslovansko upravo in katere en del spada v Slovenijo, drugi pa pod Hrvatsko. Toda Morov odgovor na interpelacijo naj bi zaprl vrata vsakemu razpravljanju ter je s tem povzročil odlog obiska na sam predvečer.

PROGRAM VSAKE ITALIJANSKE VLADE

Nas sicer odpoved oziroma odlog Titovega obiska v Rimu prav nič ne zanima, soočiti se moramo le z dejstvom, da je v tem trenutku spet prišla na površje in to v svetovnem merilu italijanska imperialistična težnja po zavzetju teritorijev, ki jih skušajo Italijani dobiti že od „Risorgimenta“ dalje, torej iz časa, ko Italija niti ni bila še politično zedinjena.

Prodiranje na vzhod bodisi po kopnem čez Sočo, bodisi preko morja v Dalmacijo in Albanijo je torej že nad 125 let eno osnovnih smernic italijanske politike. Že karbonarji so v svojem političnem programu zahtevali za Italijo vso vzhodno obalo Jadrana, meje pa naj bi bile na Snežniku in Velebitu. Sardinski generalni štab je l. 1845 objavil knjigo, v kateri bodoče italijanske meje vključujejo Reko, mejo pa naj bi bila razvodje med Jadranskim in Črnim morjem do prelaza Predil. Prav tako je Mazzini leta 1866 zahteval za Italijo Reko, Istro, Kras in Postojno.

Prav zaradi tega je prav, da za boljše poznavanje položaja osvežimo spomin: Prodiranje proti vzhodu je sestani del zunanjepolitičnega programa rimske vlade, pa naj jo sestavljajo te ali druge stranke. Prav zato pa mora vsak slovenski politik s tem dejstvom računati in vedno misliti, kako zaječiti in preprečiti italijansko vdiranje v slovensko zemljo. Popolnoma isto velja tudi za vsakega hrvaškega politika, saj

italijansko vpitje o italijanski Istri in Dalmaciji je tudi na dnevnem redu, ne samo v Trstu, Rimu in italijanskih mestih, ampak smo ga slišali nedavno tudi tu v Buenos Airesu ob obisku bivšega tržaškega župana Barolija.

Tržaško vprašanje je obstajalo tudi v Avstriji. Saj so Nemci tisti, ki so hoteli priti po strnjem nemškem ozemlju na Jadran. V Avstriji se sicer to vprašanje ni obravnavalo v svetovni javnosti. Ni pa bila tekma za oblast zaradi tega kaj manj zagrizena. Italijani so imeli v Trstu občinsko upravo, Slovenci pa so z načrtnim delom in politično in gospodarsko organizacijo nevdružno prodirali iz popolnoma slovenskega podeželja v Trst. Prva svetovna vojna je predvsem zaradi diplomatske spretnosti prinesla zmago Italiji, ki je nato neomajno vladala in delila „rimsko pravico“ 500.000 Slovencev in Hrvatov do septembra 1943.

OBLJUBE JUGOSLAVIJI

Ob nemškem napadu 1941 na Jugoslavijo je spet prišlo do odprtja tržaškega vprašanja. Tržaški italijanski zgodovinar Carlo Schiffrer je v Italijanski enciklopediji (izšla 1949) zapisal, da se je angleška vlada zavzela dati Jugoslaviji vso Julijsko Krajino, le glede Trsta je bilo to manj jasno. Podobno je izjavil it. komunistični prvak P. Togliatti, da je jugoslovanska emigrantska vlada imela dogovor z Londonom o meji na Soči.

Med tem pa so Nemci septembra 1943 po kapitulaciji Italije izrabili položaj, so takoj izločili iz oblasti italijanske vlade Trst in mu z Jadranskim Primorjem dali nekaj zaledja. Toda ostala dva tekmeča — Italija in Jugoslavija — sta čakali na priliko, da se polastita Trsta in seveda tudi zaledja.

TITO IN ALEXANDER

Dogovore glede Trsta med jugoslovansko vlado in Londonom je motil pojav Tita in njegovih partizanov. Še pred sporazumom Šubašić-Tito (2. 11. 1944) je Tito od prilike sestanka z maršalom Alexandrom v Bolsoni v Italiji junija 1944 pristal na demarkacijsko črto med njegovimi oddelki in zavezniškimi četami, ki naj bi tekla od Reke točno proti severu. Alexander se je nato sestal s Titom februarja 1945 v Beogradu, kjer je izjavil, da bodo zavezniške čete zasedle vse ozemlje Julijske Krajine ter ustanovile na tem področju zavezniško vojaško upravo. Tito teh izjav ni vzel zares ter je skušal čimprej zasesti Trst s svojimi četami. Zavezniki so se že nekaj časa dogovarjali z Nemci za predajo, ki so se stali tedaj ob „gotski liniji“. Začela se je tekma za Trst med zavezniki, ki so tedaj že bili oblegani od italijanske diplomacije, in Titom. Nemci so se umikali in predajali, v tekmi za Trst so bili prvi Titovci, ki so 1. maja vdrl v mesto. Novozelandski general Freyberger so prišli v Trst 3. maja popoldne, a so bili šest tednov samo opazovalci. Titovci so prevzeli vso oblast v vsej Julijski Krajini.

Ta novi položaj pa zaveznikom ni šel v račun; pritiskali so tudi Italijani, ki so zahtevali zavezniško vojaško upravo v vsej Julijski Krajini. Alexander je nato spomnil Tita na razgovore v Bolsoni in Beogradu, poslal 8. maja 1945 generala Morgana v Beograd in zahteval delitev Julijske Krajine v dve coni: Pas A pod zavezniško upravo in pas B pod jugoslovansko upravo.

Pas A je bil manjši, a je vključeval Gorico, Trst, Tržič in Pulj; toda zahodna meja tega pasu ni bila v začetku jasno določena, kasneje je postala zahodna meja upravna meja med gorjsko in videmsko pokrajino. Ta meja je nedvomno uspeh italijanske diplomacije, saj so s tem izločili iz ozemlja Cona A dele ozemlja naseljenega s Slovenci. Prav zaradi tega pa so ostali

Purgas en Checoslovaquia

Desde que en 1968 tanques soviéticos apagaron la resistencia y los albores de la libertad en Checoslovaquia, innumerables depuraciones se han sucedido en el seno de las organizaciones internas de este país, tendientes a suprimir los últimos vestigios de liberación, surgida antes de la invasión. Organizaciones obreras, campesinas, de intelectuales, administrativas, y en primer lugar el propio partido comunista, han reorganizado sus filas según las directivas del Kremlin.

La confirmación de esto estuvo dada en las palabras del actual dirigente máximo del Partido, Gustav Husak, quien reconoció que desde 1968 más de medio millón de afiliados han abandonado, o fueron expulsados de las filas partidarias.

El partido comunista, que ya antes de la invasión, sólo contaba con un pequeño porcentaje de ciudadanos, se ve así disminuido, reducido a una insignificante minoría, que oprime a la mayoría popular. Pero, paralelamente, se van ensanchando aún más las filas de la oposición, del pueblo ávido de libertad, que en un día quizá no muy lejano, se levante nuevamente en lucha por sus ideales más sagrados.

Čistke v Českoslovaški

Odkar so leta 1968 sovjetski tanki zadušili odpor in z njim zarjo svobode v Českoslovaški, so si sledile neštete čistke v notranjih organizacijah države, z namenom, da bi odpravile še zadnje sledi liberalizacije izpred dobe invazije. Delavske, kmetijske administrativne ter organizacije intelektualcev, in v prvi vrsti sama komunistična partija, so reorganizirali svoje vrste po navodilih iz Kremlija.

To je potrdil sam sedanjí vodja partije, Gustav Husak, ki je priznal, da je bilo od leta 1968 izključenih iz strankinih vrst nad pol milijona članov, številni od katerih so sami zstopili.

Komunistična partija, ki je že pred invazijo štela v svojih vrstah le majhen odstotek državljanov, se s tem znaide v položaju neznatne manjšine, ki pa tlači večinske volje ljudstva. A vzoredno rastejo vrste opozicije, naroda, ki je žejen svobode, in ki bo nekega dne, morda kaj kmalu, znova vstal v boju za svoje najvišje ideale.

ti predeli brez slovenske šole, ki je bila uvedena in priznana v Coni A. Sporazum o delitvi Julijske Krajine je znan kot Beograjski sporazum; stopil je v veljavo 12. junija 1945. Ta dan so tudi partizanski oddelki zapustili Trst in vso Cono A.

Z prevzemom oblasti zavezniških sil v Coni A pa se je začela nova faza bitke za Trst. Titovci so začeli bojkotirati razne ukrepe Zavezniške vojaške uprave, bili so proti ustanavljanju slovenskih šol. Ko pa so bile ustanovljene, so hujskali dijaštvo in uprizarjali stavke proti slovenskim profesorjem — „belogardistom“. Med tem časom so se tudi demokratični primorski Slovenci pričeli organizirati in se polagoma uveljavljati na raznih mestih, ter tudi na zunaj pokazali, da Titovci niso edini zastopniki Slovencev.

MIROVNA POGODBA

Ves ta čas se je tržaško vprašanje reševalo na raznih mednarodnih konferencah in sestankih (Sept. 1945. v Londonu, dec. 1945. v Moskvi, maja in julija 1946. v Parizu na konferencah zunanjih ministrov). Največ pa seveda na mirovni konferenci v Parizu od julija 1946 do februarja 1947. Pri tem se je vedno bolj kristalizirala ideja ustanovitve STO, katerega ustanovitev je najbolj podpirala Anglija, Titovci pa tudi Italijani so bili seveda proti. Toda končno je Jugoslavija 10. februarja 1947 podpisala mirovno pogodbo, ki je postala veljavna 15. septembra 1947; po tej pogodbi se je ustanovilo STO, del gorjskih Slovencev je padel pod Italijo, Beneški Slovenci in Slovenci v Kanalski dolini pa so ostali praznih rok.

SVOBODNO TRŽAŠKO OZEMLJE

Ob podpisu mirovne pogodbe z Italijo se je ustanovilo Svobodno Tržaško ozemlje, ki pa dejansko ni nikdar zaživel. Že od začetka je ostala ločitev v dve coni, zavezniško „A“ in jugoslovansko „B“. Cona „A“ je ozemeljsko manjša, ima pa Trst in s tem veliko več prebivalstva kot cona „B“. Ustanovitev STO je bil kompromis med Zavezničnimi silami in Vzhodom, ki naj reši problem etnično mešanega ozemlja. Toda vse je ostalo provizorično. Guverneria STO niso nikdar mogli imenovati. Borbo proti STO pa so Italijani začeli še preden je bila podpisana februarja 1947 mirovna pogodba. Prav tako pa se tudi Jugoslavija ni nikdar odpovedala celotnemu tržaškemu ozemlju. V te horbe je marca 1948 udaril kakor strela takojimenovani Tripartitni predlog Vel. Britanije, ZDA in Francije, ki so obljubile vrnitev vsega STO Italiji. Ta predlog so imenovane države objavile

neposredno po komunističnem puču v Pragi in pred volitvami v Italiji, kot volilno darilo za preprečitev zmage komunistom. V razlagi pravijo podpisnice predloga, da so „to storile, ker je nemogoče doseči imenovanje guvernerja, in ker se v coni „B“ zavezno kršijo želje teh sil za ustanovitev STO“. Čeprav je Anthony Eden v svojih spominih izjavil, da Tripartitni predlog ni imel posebne juridične veljave, je vendar močno vplival na položaj v Trstu. Predlog je povzročil veliko povečanje italijanske iredente, ki je izrabljala to izjavo in zahtevala priključitev Trsta Italiji.

POGAJANJA ZA TRST

Toda poslabšanje odnosov med Jugoslavijo na eni strani in Sovjetsko zvezo in njenimi sateliti na drugi, je vnesel nov moment v vprašanje Trsta. Zahodni zavezniki so začeli Titu dajati vojaško pomoč, ter so bili zadovoljni, da je Jugoslavija ostala izven sovjetskega bloka. Prav zaradi tega spora so sicer Anglija, ZDA in Francija izjavljale, da so za vrnitev Trsta Italiji, dodale pa so, da mora rešitev vprašanja priti iz direktnih pogajanj med Italijo in Jugoslavijo. Do prvih pogajanj med Italijo in Jugoslavijo je prišlo marca 1951. Ta pogajanja so zahtevali trije zahodni veliki, toda tedaj niso niti več omenjali svojega Tripartitnega predloga, ki naj bi bil baza za razpravljanje. Do tega je prišlo zaradi novega razvoja svetovnega položaja: izbruhnila je korejska vojna; zahodni zavezniki pa so hoteli Jugoslavijo čimbolj oddaljiti od sovjetskega bloka. Italijanski iredentisti pa tudi vlada so zaskrbljeni sledili bližanju zahodnih sil in Titove Jugoslavije. De Gasperi in zunanji minister Sforza sta 31. marca pritiskala na Vel. Britanijo, naj da jasno besedo glede veljave Tripartitnega predloga. Britanska vlada je izjavila, da smatra predlog za veljaven, toda le kot osnutek za spravo. Sledili so prvi stiki med italijanskimi in jugoslovanskimi diplomati v Londonu in Rimu, ki pa niso prinesli nikakih rezultatov.

Novembra 1951 pa so se v svetovnem tisku pojavile novice o novih neposrednih pogajanjih med Italijo in Jugoslavijo, ki so imele že precej izdelane točke o sporazumu. Ta pogajanja so se res začela 21. novembra v Parizu med Alešem Beblerjem in italijanskim onarovalcem pri UNO Gastonom Guidettijem. Bebler je predlagal tri rešitve: Vsak naj obdrži, kar ima, po drugem predlogu naj bi Italija dobila koridor južno od Trsta, po tretjem pa naj bi STO postalo kondominij Italije in Jugosla-

(Nad. na 2. str)

SVOBODNO TRŽAŠKO OZEMLJE CONI A IN B

Božično voščilo

Božič je veličasten praznik! Spominjamo se rojstva Kristusovega, ki je dal človeštvu najmodrejši in najučinkovitejši nauk za srečno življenje družine in pravično ureditev družbe: Ljubite svojega bližnjega kakor samega sebe!

Človeštvo trpi in ne najde izhoda, ker zametava modrost tega nauka, slovenski narod v domovini trpi, ker mora živeti v kaosu materializma porojenem iz sovraštva, ki ga je sejal komunizem.

Slovenski demokratični izseljenci, ki živimo v svobodi, smo raztreseni po vseh kontinentih. Toda duhovno vez med nami ohranja nezlomljiva vera v svobodo naše domovine. V svobodo v kateri bodo tudi naši bratje in sestre mogli slaviti in doživljati brez ovir vso lepoto praznika rojstva Gospodovega in bo po vsej Sloveniji odmevalo: KRISTUS JE ROJEN!

V tej želji voščim blagoslovljen Božič vsem članom načelstva, članom zaupniškega zbora, organiziranim članom kakor tudi somišljenikom in prijateljem Slovenske krščanske demokracije - SLS.

Buenos Aires, 15. decembra

Miloš Stare
načelnik SKD-SLS

TRŽAŠKI PROBLEM SPET OŽIVEL

(Nad. s 1. str.)

vije z italijanskim guvernerjem in jugoslovanskim podguvernerjem, čez tri leta pa bi postal Jugoslovanski guverner, Italijan pa podguverner. Guidotti je zavrnil predloge, zahteval za Italijo vso obalo Svobodnega ozemlja, češ da je vsa obala etnično italijanska. Bebler je ugovarjal, saj so ob obali od Tržača do Umaga slovenski in hrvaški kraji, razen Trsta in nekaterih manjših istrskih mest. Italija je odklonila Beblerjeve predloge; nato pa sploh ni prišlo več do sestankov med obema predstavnikoma.

Marca 1952 je Italija zahtevala plebiscit na vsem ozemlju, kar je Jugoslavija takoj zavrnila, češ da v danih razmerah ni mogoče misliti na to: Treba bi bilo najprej popraviti škodo, ki jo je Italija naredila Hrvatim in Slovencem z italijaniziranjem in šele potem bi bilo mogoče misliti na plebiscit.

Postalo je jasno, da jugoslovansko-italijanska pogajanja novembra 1951 niso rodila nobenih uspehov.

PRVI LONDONSKE SPORAZUM

Po teh pogajanjih so postali italijanski iredenti v Trstu glasnejši, napadali so Zavezniško upravo in predvsem Anglijo, ker so jo krivili preložitve dane besede. Najhujša posledica teh izpadov je bil takojmenovani Prvi londonski sporazum z dne 9. junija 1952, po katerem so zavezniški prepuščili cono „A“ v upravo Italiji. Jugoslavija je protestirala proti temu, toda brez uspeha; nato pa je v svoji coni izvedla podobne ukrepe kot so jih Italijani v coni A. Ko je Jugoslavija izvedla iste ukrepe, pa so vzdignili velik hrup Italijani. Zahodni zavezniški so še nadalje iskali možnosti za čim hitrejšo rešitev tržaškega vprašanja.

EDENOV NAČRT

18. avgusta 1952 so francoski, britanski in ameriški veleposlaniki v Beogradu odšli na Brione in tam Titu sporočili, da naj bi Italija in Jugoslavija čim prej začeli medsebojne razgovore za rešitev tržaškega vprašanja. Enako zahtevo so poslali tudi italijanski vladi v Rim.

Ker Jugoslavija ni hotela pristati na italijanski predlog, ki so ga podpisali tudi zavezniški, da naj se namreč razmejitve svobodnega tržaškega ozemlja izvede med obema državama po načelu neprekinjene etnične linije, je brit. zun. minister Eden misel na načrt opustil in predložil septembra 1952, da naj enostavno vsa cona A pripade Italiji, vsa cona B pa Jugoslaviji.

Toda ker je ital. preds. De Gasperi zahteval tudi nekatera obmorska mesta iz cone B (Koper, Izola in Piran) ter je ameriška vlada hotela njegovo naklonjenost ohraniti (čakali so takrat na italijansko ratifikacijo Evropske obrambne skupnosti, bližale so se pa tudi italijanske splošne volitve leta 1953), v Washingtonu niso pristali na Edenov predlog. De Gasperi je tudi takoj sporočil Edenu, da „se Italija ne bo nikdar odpovedala obmorskim mestom v coni B“. V tem je obstojala italijanska zahteva razmejitve po načelu neprekinjene etnične linije.

Ameriška vlada je nato predložila, naj bi se Italiji dodelila cona A in področje obale Koper iz cone B, medtem ko bi Jugoslavija dobila cono B in nekatera vasi iz cone A. Toda De Gasperi je tudi ta predlog odklonil z zahtevi po še drugih obmorskih mestih iz cone B.

DULLESOV NAČRT

Ameriški zunanji minister Dulles je nato februarja 1953 predložil načrt, še

ugodnejši za Italijo: naj se ji dodeli cona A ter mesta Koper, Izola in Piran iz cone B; Jugoslavija pa naj dobi ostalo cono B ter občine Zgonik, Repentabor, vas Bazovico in občino Dolino ter koridor do piranskega zaliva.

Toda De Gasperi tudi tega predloga ni hotel sprejeti ter je vztrajal še na drugih obmorskih krajih iz cone B vse do Umaga. Predloga tudi ni sprejela Jugoslavija.

Medtem je na volitvah De Gasperi sicer dobil večino, toda izgubil zaupnico v parlamentu ter je njegovo mesto zasedel 15. avgusta 1953 Giuseppe Pella, vodja desnega krila italijanske krščanske demokracije. Na drugi strani pa si je po Stalinovi smrti (marca 1953) Jugoslavija spet utrjevala mednarodni položaj ter je Moskva že stopala v prve stike z Beogradom.

Italija je vsled tega iskala priliko, da bi tržaško vprašanje spravila na mednarodno tlorišče ter je to priliko našla v poročilu ameriške tiskovne agencije UP dne 28. avgusta 1953: „Pravijo, da je Jugoslavija izgubila potrpežljivost glede tržaškega vprašanja in menijo, da namerava spremeniti svojo 'mirno in tolerantno' zadržanost, verjetno s priključitvijo cone B, v odgovor na italijansko 'tiho priključitev' cone A.“

UP je bila s tem kratkim poročilom komentirala tiskovno poročilo jugoslovanske agencije Yugopress o govoru italijanskega predsednika Pella ter je sama dodala svoje mnenje „verjetno s priključitvijo cone B“, česar v poročilu Yugopressa ni bilo.

Pella je na podlagi poročila UP dal premakniti italijanske vojaške oddelke na jugoslovansko mejo in sporočil zaveznikom, da bo Italija sicer ostala verna NATO-u, toda istočasno pričakuje, da zavezniški ne bodo pristali na jugoslovansko priključitev cone B. Če bo Jugoslavija to storila, bo Italija okupirala cono A, zavezniški pa bodo, upa italijanska vlada, na ta italijanski korak tiho pristali.

Zavezniški so pojasnili Pelli, da Jugoslavija nima namena priključiti si cone B, toda Pella je nato zahteval. Italiji je treba dati enakopravnost z Jugoslavijo in ji dovoliti okupacijo cone A, kakor že ima Jugoslavija okupirano cono B. Nadalje morajo zavezniški pristati na to, da bo Italija po okupaciji cone A še vedno ohranila svoje pravice do cone B.

V Beogradu so z več notami zaveznikom reagirali proti italijanskim zahtevam. Izjavili so tudi: Zakaj naj bi si priključili cono B, ko pa smo že v njej? Jugoslavija bi bila silno nespametna, če bi to storila. Ves svet bi jo obsodil za tako nepotrebno dejanje. Nadalje so izjavili, da tudi Jugoslaviji ne gre samo za cono B, temveč tudi za cono A, „ker žive tudi v coni A naši ljudje“.

Pella je na te izjave predložil izvedbo plebiscita v obeh conah, kar pa je Beograd odklonil. Italijanski iredentisti so namreč upali, da bo poleg Italijanov tudi večina Slovencev in Hrvatov, ki žive v coni A in ki so že enkrat (ob koncu vojne) doživeli komunistično divjanje, glasovala za Italijo. Toda Pella se je spomnil na možnost avstrijske zahteve plebiscita v Južnih Tirolah in je iznenada začel plebiscit potiskati v pozabo.

ŠE EN AMERIŠKI PREDLOG

Ameriška vlada je v teh razmerah hotela tržaško vprašanje spet čim hitreje rešiti. Predložila je 14. septembra 1953 načrt, podoben Edenovemu načrtu iz leta 1952, ki se je glasil: Ameriška in britanska vlada naj sporočita Jugo-

slaviji in Italiji, brez nadaljnjih posvetovanj z njima, da sta se odločili umakniti svoje vojaške oddelke in izročiti upravo cone A Italiji. Obe vladi naj bi tudi pristali na to, da bi bila ta rešitev dokončna. Anglija in ZDA ne bosta naspotovali, če bosta Jugoslavija in Italija priznali svobodno luko v Trstu in da bosta Italija in Jugoslavija zaščitili manjšine.

Toda Washington in London se nista sporazumela, ali naj bi javno objavila, da smatrata rešitev za dokončno. Britanska vlada je bila za to, ker da bo sicer italijanska vlada vedno imela izgovor za ohranjanje svojih zahtev do cone B. Poleg tega da bo jugoslovanska vlada sprejela ta predlog samo, če bo rešitev smatrana za dokončno.

Toda ameriška vlada se je temu uprla. Pristala je na naslednje besedilo: „Obe vladi pričakujeta, da bodo ukrepi, ki sta jih podvzeli, vodili do končne mirne rešitve.“ Pristala pa je na to, da je treba italijanski vladi privatno sporočiti, da smatrata ZDA in Anglija tržaško vprašanje rešeno, razen nekaj manjših mejnih popravkov, o katerih se bosta morda Italija in Jugoslavija pozneje sporazumeli. Anglija je nazadnje pristala na ameriško politiko, toda neobjava dokončnosti rešitve tržaškega vprašanja je postala usodna.

8. oktobra 1953 sta ameriški in britanski veleposlaniki izročila v Rimu Pelli javno sporočilo in tajni dodatek. Istočasno so samo javno sporočilo poslali jugoslovanski vladi v Beograd. Prejšnji večer, 7. oktobra, so obvestili francoskega zun. ministra Bidaulta o zadevi, toda ta je protestiral, da se z njim niso prej posvetovali ter je izrazil dvom, da bi načrt uspel.

Nastala je splošna zmeda. Pella je tolmačil angloameriško sporočilo v italijanskem parlamentu 9. oktobra takole: „Slovesno izjavljam, da dejstvo, da sprejemamo v upravo cono A, na noben način ne pomeni opustitve misli vključitve tudi cone B v Italijo.“

V Jugoslaviji so izbruhnile demonstracije proti ZDA in Angliji, vlada je poslala protestni not v London in Washington in predlagala konferenco štirih glede Trsta. 12. oktobra 1953 je protestirala tudi ZSSR proti anglo-ameriški odločitvi, ki da „pomeni kršitev italijanske mirovne pogodbe“. Francija je ostala na sredi, ker ni sodelovala pri sklepih z dne 8. oktobra 1953.

V Trstu je medtem takratni župan Bartoli (ki je bil pred kratkim v Buenos Airesu na zborovanju italijanskih emigrantov, na katerem je govoril o italijanskih neopuščenih zahtevah po coni B) organiziral, s pristankom italijanske vlade, velike protizavezniške in protijugoslovanske demonstracije, ki so zahtevale več smrtnih žrtev. Iz Italije so bili mnogi demonstranti tudi plačani za izgrede.

Do konference štirih sil ni prišlo, ker je Jugoslavija objavila, da bo šla na pogajanja samo pod pogojem, če sklepov z dne 8. oktobra 1953 ne bodo uresničili, Italija pa samo pod pogojem, če jih bodo izvršili prej, predno bi se konferenca začela.

DIREKTA POGAJANJA MED BEOGRADOM IN RIMOM

Zavezniški so se zato odločili, da bodo skušali organizirati direktna pogajanja med Jugoslavijo in Italijo, z njihovim posredovanjem. Beograd in Rim sta na to pristala ter so za kraj pogajanj izbrali London. Jugoslavijo je zastopal Vladimir Velebit, Italijo pa Manlio Brosio. ZDA je predstavljal Lewellyn E. Thompson, Anglijo Geoffrey W. Harrison.

Razgovori med ZDA, Anglijo in Jugoslavijo so trajali štiri mesece ter so zavezniški končno 1. junija 1954 predložili Italiji načrt, ki je vseboval sedem točk:

1. Vojaška uprava v obeh conah naj bo nadomeščena z italijansko in jugoslovansko civilno upravo v coni A in coni B.
 2. Meja med obema conama se deloma popravi v jugoslovansko korist.
 3. Tržaško pristanišče naj ostane svobodno.
 4. Italija in Jugoslavija bosta zaščitili manjšine.
 5. Nikogar se ne bo smelo preganjati, če se je zavzemal za ustanovitev Svobodnega tržaškega ozemlja.
 6. Vsa finančna vprašanja se morajo rešiti med obema državama.
 7. Podvzeti se morajo ukrepi za izboljšanje odnosov in sodelovanja med Italijo in Jugoslavijo.
- Italija je ta načrt sprejela. Med Ita-

„Slovenska beseda je beseda praznika, petja, vriskanja. Iz zemlje same zveni kakor velikonočno pritrkavanje.“

Ivan Cankar

lijo in Jugoslavijo je potem šlo samo za vprašanje dveh kvadratnih milj ozemlja okoli Tankega rtiča. Italija ga je zahtevala zase. Eisenhower je zato poslal osebno pismo Titu in ga prosil, naj pristane na to italijansko zahtevo, da bi bilo vprašanje tržaškega področja končno rešeno. Jugoslavija je predložila dva spreminljiva predloga, na kar je Italija pristala na razmejitve, po kateri so mejo potegnili nekako sredi med Tankim in Debelim rtičem, tako da je vas Lazaret pripadla Italiji, vsa ostala cona B pa Jugoslaviji.

Tako so 5. oktobra 1954, jugoslovanski, italijanski, britanski in ameriški delegat podpisali takozvani

DRUGI LONDONSKE SPORAZUM

Ta obsega devet členov in dva dodatka. V členih se določa način razmejitve s posebno komisijo, zagotovitev svobodne tržaške luke, zagotovitev osebne svobode prebivalstvu, regulacija o mejnega prometa, vprašanje rezidence tamkajšnjega prebivalstva in da je treba sporazum sporočiti Varnostnemu svetu ZN.

Dodatek I. vsebuje zemljevid z začrtano razmejitvijo, dodatek II. pa v osmih členih zagotavlja človečanske pravice manjšinam na obeh straneh meje, zaščito narodnih kultur, šolstva, jezika ter ustanovitev italijansko-jugoslovanskega odbora za reševanje manjšinskih problemov.

Medtem ko so sporazum z obema dodatki objavili, pa so ostali tajni še drugi dogovor, ki sta si jih Italija in Jugoslavija izmenjali v obliki pisma med italijanskim in jugoslovanskim veleposlanikom.

Italijanski velenoslanik je pisal Velebitu, da bo italijanska vlada „dodelila v Rojano ali drugem tržaškem predmestju poslopje za kulturno središče tržaške slovenske skupnosti ter bo dodelila fonde za zgraditev in opremo novega kulturnega doma na Via Petronio. Prav tako se potrjuje, da ostaja Narodni dom pri Sv. Ivanu kulturno središče za Slovence“. Vse to je italijanska vlada obljubila kot kompenzacijo za Narodni dom, ki so ga Italijani požgali leta 1920.

Jugoslovanski poslanik pa je pisal Brosiju, da je jugoslovanska vlada „pripravljena s simpatijo proučevati zahteve italijanskih kulturnih organizacij za dodatna središča“ v coni B.

V drugi pisemski izmenjavi so ustanovili italijanski konzularni urad v Koprju ter jugoslovanski generalni konzulat v Trstu. V tretji izmenjavi pisma pa je Italija pristala na to, da bo plačala Jugoslaviji v treh letih 30 milijonov dolarjev vojne odškodnine na podlagi dolžil mirovne pogodbe. Končni finančni sporazum je bil podpisan v Beogradu 18. decembra 1954.

Tudi Moskva je priznala drugi londonski sporazum. 12. oktobra 1954 je sovjetski delegat Andrej Višinski poslal Varnostnemu svetu ZN pismo, v katerem sporoča, da sovjetska vlada priznava veljavnost londonskega sporazuma, kar pomeni, da bo vzpostavil normalne odnose med Jugoslavijo in Italijo. Bil je to znak nove sovjetske politike, ki jo je Kremelj začel voditi po Stalinovi smrti.

PO SPORAZUMU

Drugi londonski sporazum je rešil tri temeljna vprašanja: razdelil je Svobodno tržaško ozemlje med Jugoslavijo in Italijo, zagotovil, da bo Trst ostal svobodna luka in dal zagotovila manjšinam.

Toda niti Italija niti Jugoslavija se nista normalno odpovedali svojim zahtevam po bivšem svobodnem tržaškem ozemlju. Samo Angloamerikanci, Francosi in Sovjeti smatrajo sporazum za dokončen. London, Paris in Washington so v ločenih uradnih izjavah sporočili, da v bodoče Anglija, Francija in ZDA „ne bodo podpirale niti italijanskih niti jugoslovanskih zahtev do ozemlja, ki je pod njuno suverenostjo ali upravo.“ Dodali so še, da upajo, da bosta mogli Italija in Jugoslavija „rešiti sleherni vprašanje s prijateljskimi pogajanjmi v duhu medsebojnega razumevanja.“

Dasi je jugoslovanska federalna vlada priznala sporazum 7. oktobra 1945 in ga je jugoslovanski parlament spre-

„Sovjeti želijo razbitje Jugoslavije“

Tako je zatrjeval dr. Branko Jelič 6. t. m. na zborovanju v Clevelandu. Navduševal je navzoče Hrvate za Samostojno Hrvatsko pod zaščito Sovjetske zveze. Dejal je, da Amerikanci nečejo podpirati hrvaških teženj in zato so se Hrvatje naslonili na Sovjete.

25. oktobra istega leta, se Jugoslavija s tem ni formalno odpovedala svojim zahtevam po coni A.

Za Italijo je dal podobno izjavo italijanski predsednik Scelba, ki je v italijanskem senatu, 8. oktobra 1945 izjavil, da se Italija ni odpovedala svojim zahtevam po coni B. Spomnil pa je senatorje, da je Italija z drugim londonskim sporazumom dobila Trst in skoro vso cono A, „področje, ki ga je že bila izgubila, če bi stopila v veljavo vsa določila mirovne pogodbe.“

Jugoslavija smatra drugi londonski sporazum kot tak za dokončen. Titov pravni svetovalec Milan Bartoš namreč pojasnjuje, da Italija sama ne more spremeniti meje, ker so zavezniški izjavili, da ne bodo podpirali italijanskih bodočih zahtev do cone B in Istre. Prav tako je treba ta sporazum smatrati za dokončen, ker so ga sprejele velesile, ki so stalne članice Varnostnega sveta ZN s pravico veta. Ko je bil sporazum sporočen Varnostnemu svetu ni nobena država zahtevala debato o njem. Tako je najvišja mednarodna ustanova tiho odobrila sporazum. Tako Bartoš.

Italijanski pravni strokovnjaki pa zagotavljajo, da ima sporazum samo začasen značaj: v sporazumu da ni zapisano, da sta Italija in Jugoslavija raztegnili svojo suverenost nad coni A in B, temveč določa samo „raztegnitev civilne uprave.“ Nekateri italijanski juristi gredo še dalj in zatrjujejo, da italijanska suverenost tudi nad vsem ozemljem Svobodnega tržaškega ozemlja ni prenehala, temveč „samo spi.“

Tržaški župan Bartoli, ki je bil takrat v bolnišnici, je od tam poslal italijanskemu prebivalstvu cone A in cone B poslanico, v kateri jim sporoča, da se Tržačani niso sprijaznili s tem, da bi del Italijanov za vedno ostal pod jugoslovansko oblastjo. Dobesedno pravi: „Tujec je še vedno v Istri, deželi mučenštva in zvestobe. Toda Italija bo s svojo vrnitvijo v Trst na boljšem položaju, kjer bo mogla slišati glas tega najplemenitejšega ljudstva, ki še čaka na pravično in mirno rešitev. Drugo fazo bomo dobili s potrpežljivim delom v združenju Evrope in na pomirjenem Jadranu.“

Tista „druga faza“ je, kakor se Rimu zdi, danes tu. V svetovnem tisku se veliko piše o krizah vseh vrst v Titovi Jugoslaviji, od partijske, družbene, gospodarske do finančne. Notranje razrvana in tako oslajljena Titova jugoslovanska država je vaba za italijanske elemente, ki neprestano sanjajo o „italijanski Istri“, „italijanski Dalmaciji“ in o „italijanskem Jadranu.“

Titov komunistični režim, ki je v resnici kriv take rešitve tržaškega vprašanja, kakršna je bila sklenjena 5. oktobra 1954 (zahodni zavezniški na noben način niso hoteli izročiti Trsta v roke komunističnemu režimu) in ki je tudi kriv stanja, v kakršnem se danes jugoslovanska država nahaja, naj bi čim prej zgrmel sam vase in se razblinil v nič. Ne doma ne v zdomstvu mu noben Slovenec, Hrvat, Srb ali Makedonec, če ni komunist, ne želi obstanka. Vsak resen Slovenec, ki mu je za fizični obstoj slovenskega naroda, pa se boji, da ne bi notranja kriza jugoslovanske države povzročila tudi njene drobitve. Med prvimi drobtinami, ki bi jih Italija pobrala, bi bilo vsekakor slovensko ozemlje bivše cone B, če ne še več.

Rimska diplomacija namreč tudi drobtinčarstva ne odklanja, dasi se ne brani velikih zalogaev.

Podatki za gornji pregled so povzeti iz Zbornika Svobodne Slovenije za leto 1951: Matija Tratnik, Temna zarja na Primorskem ter iz knjige Bogdana C. Novaka: Trieste, 1941—1954, The ethnic, political and ideological struggle, iz leta 1970.

Novice iz Slovenije

SKOFJA LOKA — Na Loškem gradu je retrospektivna razstava oljnih slik Janeza Sedeja iz Dobračeve pri Žireh privabila izredno veliko obiskovalcev, več kot katerikoli druga prireditelj te vrste. Kritiki pravijo, da ni to nič čudnega, kajti nekdanji čevljar je s svojim resnim umetniškim delom zrasel v eno najzanimivejših slovenskih samouških umetnostnih osebnosti.

LJUBLJANA — Šentjakobsko gledališče je uprizorilo kot drugo letošnjo premiero Finžgarjevo Razvalino življenja. Uprizoritev je sovpadla kar v dva jubileja — v stoletnico pisateljevega rojstva in petdesetletnico krstne predsave te kmečke drame.

KRANJ — Pred mesecem smo napisali, da so za kranjsko poklicno gumarsko šolo, ki jo vzdržuje podjetje Sava, „uvozili“ iz Bosne nekaj učencev, da bi lahko obdržali prvi letnik. Iz Bosne so jih dobili 23. Toda Bosanci niso dolgo vzdržali v Kranju. Drug za drugim so se vračali domov. Nazadnje je ostalo v prvem letniku vsega le 14 učencev, kar ne zadošča po pravilniku za en razred, zato so v tovarniškem izobraževalnem centru sklenili prvi letnik ukiniti. S tem je Sava ob eno generacijo izsolanih delavcev, kar se jim bo kasneje še bolj poznalo, saj tovarni že sedaj primanjkuje kvalificiranih delavcev.

GRADAC — Slovesno so odprli 20. novembra novo 10 km dolgo cesto, ki vodi iz Gradca v Semič. Cesta je veljala 3.500.000 din, in so skoro vse stroške krili s „samopriskevki“ občinarjev in nekaterih podjetij.

LJUBLJANA — Na ljubljanskem Posavju je že precej enodružinskih hiš, nekatere niso stare niti 10 let, pa so obsojene na rušenje. Prebivalci Posavja so se zbrali na dveh sestankih in hudo kritizirali ljubljanske urbaniste in podjetje Soseska, ki je pooblaščen „urejati zemljišča za stanovanjsko in drugo gradnjo“. Obsojenih je 66 hiš, ki naj bi dale prostor za 60.000 kv. metrov „načrtovane poslovno-stanovanjske bruto površine“. Direktor Soseske Ing. Julijan Znidaršič pa je izjavil, da je res treba z razumevanjem upoštevati lastnike hiš, toda v mestih je treba graditi le visoke gradnje, kajti gradnja individualnih hiš zelo draži komu-

nalno urejanje zemljišč: napeljave elektrike, plina, vode, telefona, kanalizacije in druge komunalije.

GORNJA RADGONA — Avstrijska Radgona je bolj kot katerikoli drugo obmejno mesto navezana na slovenskega kupca. Vsak tretji ali četrti avto ima tablico „MS“ ali „MB“, nekateri pa tudi hrvaško. Kaj pa kupujejo v Radgoni? Po podatkih tamošnjega župana Pratscherja slovenski kupci prenesejo 70% vsega prodanega blaga: 1500 kg čebule (dnevno!), pomaranče, banane, klobase, bosensko grozdje, perilo in nogavice pa tudi nekaj industrijskih izdelkov. Župan je zadovoljno izjavil, da v „obratno smer“ gre prav malo. Pred vojno je namreč bilo obratno in je avstrijska Radgona dobesedno propadala, ker so Radgončani skoro vse kupovali na slovenski strani.

Umrli so od 14. do 20. novembra

LJUBLJANA, Julijana Tavš r. Makuc, Genovefa Pečar r. Eric, Ana Vrtačnik r. Kucler, Josip Novak, bivši kap. v p. (78), Rozalija Juvan (92), Josip Luin, up., Edvard Virk, Franc Bratun, žel. v p., Silviya Lozar r. Bučar, Ludvik Zajc, bivši urar, Ana Miljavec r. Šribar, prof. Janez Kamnikar, Matija Češnovar, mizar, Emil Jakl, inž. Fedor Gregorič, up., Viktor Cimperman, žel. ur. v p., Marija Mijač r. Pehani.

MARIBOR, Julijana Stropnik (72), Franc Senekar (83), Valerija Vošnik (68), Genovefa Kmetič (60), Rozalija Pernik (87), Marcel Stanič (72), Albert Miglič (57), Frančiška Purgaj (84), Jožef Breznik (46), Franc Kokolj (84), Zofija Janič (56), Tinko Štehnar (82), Ferdinand Dobravc (81).

RAZNI KRAJI, Roza Bezenšek r. Tomšič Podsedra, Jaka Hribar, maticar v p., Zg. Tuhinj, Anton Vampelj (Vodmetov oče), Dobrova, Jože Arko, Hrovača, Niko Bernard, Jesenice, Leopold Gluhak, mizar, Brezovica, Jože Zdešar, pos., Horjul, Kati Sešek r. Omahen, Sp. kašelj, Joža Pavlovčič r. Milavec, Postojna, Franc Novak, up., Dravljia, Marija Drmaš, Šentjernei, Vlado Zalokar, avtomehanik, Domžale, Dora Rapotec, Kozina, Hrpelje, Zora Zagor, Vojnik, Rosana Rechbach r. Plešivčnik, Celje, Frančiška Vovk, Šmihelj, Ančka Alič r. Gradišar, Ribnica, Zofka Farčnik r. Poznič, Zagorje, Marija Pelicon r. Mozetič, Miren pri Gorici, Ludvik Slamič (82), Kočevje, Marija Jeršin r. Andolšek, Franc Kavš, novinar, Trst, Matilda Vovčak r. Levičar, Brestanica, Leopold Zakrajšek, Vrhnikar pri Ložu, Jože Arhar (68), Šentvid, Belcijan Janez, pos., Klopče, Emilija Rot r. Karpinski, Cerklje, inž. Alojz Ašič, Zagorje, Marija Stare, bivša gost., Blejska Dobrava, Marija Kovič (74), Osredki.

JULIJSKA KRAJINA 1945-1941

- AVSTRUSKO-ITALIJANSKA MEJA 1866-1918
- AVSTRUSKA MEJA 1920
- ITALIJANSKO-JUGOSLOVANSKA MEJA 1924
- ITALIJANSKO-JUGOSLOVANSKA MEJA 1947
- ITALIJANSKO-JUGOSLOVANSKA MEJA DO 1954
- SVOBODNO TRŽAŠKO OZEMLJE
- MORGANOVA LINIJA
- SLOVENSKO HRVAŠKA MEJA

A V S T R I J A

- CONA A JULIJSKE KRAJINE
- CONA B
- CONA A SVOBODNEGA TRŽAŠKEGA OZ.
- CONA B

Občni zbor protikomunističnih borcev in proglasitev leta inž. Franca Emerja

Slovenski protikomunistični borci, združeni v Društvu slovenskih protikomunističnih borcev, in konzorcij Vestnika sta imela svoj XIV. tabor ali občni zbor v soboto 12. decembra v prostorih Slovenske hiše. Ob 19 je msgr. Anton Orehar daroval sv. mašo za umrle borce ter imel ob tej priložnosti pomemben cerkveni govor.

Po sv. maši so se borci zbrali pred spomenikom junakov k pomenljivi slovesnosti. Starešina Miha Benedičič je začel slovesnost z naslednjimi mislimi: Vsak izmed nas, ki hodi po svetu, nosi s seboj domovino, nosi s seboj spomin na tiste, ki so hodili z nami in se borili z nami, pa jih ni več z nami. Kadar gremo mimo tega spomenika, se nam znova vzbudi ne samo spomin nanje, ampak tudi globoka hvaležnost za njihovo žrtve in pa trdna vera v vstajenje pravice. Danes dajemo čast tistim, ki so dali več kot mi, dali so svoja življenja. Predvsem hočemo danes dati čast prvi žrtvi komunističnega zločina. Spominjamo se prvega borca, ki je padel pod streli komunistov. To je bil inž. Franc Emer. Prinesli smo prst z njegovega groba v domovini, da jo položimo pred ta spomenik, mimo katerega hodi in bo hodila naša mladina in se bo pri tem spomnila na strašne žrtve, ki so jih njeni starši in predniki doprinesli, da ona lahko živi v svobodi. Proglasim leto 1971 za leto inž. Franca Emerja.

Starešina Benedičič je nato stresel zemljo z Emerjevega groba v cvetlično gredo pred spomenikom junakov in v enominutnem molku je bila nato končana ta ganljiva slovesnost.

Po tej slovesnosti se je v prostorih Slovenske hiše vršil XIV. občni zbor DSPB, ki ga je vodil starešina Miha Benedičič. Odborniki so podali svoja poročila, iz katerih je bilo razvidno, da ima DSPB v Argentini 138 članov. Po vseh svojih močeh je sodelovalo pri letošnjih spominskih slovesnostih 25 letnice vetrinske tragedije v Argentini, katerih se je udeležil kot častni gost zvezni predsednik Karel Mauser. Tudi je bilo podarjeno, da je DSPB sledilo pobudi lanuških domobrancev glede ponovne združitve vseh borcev v eni organizaciji. Pri volitvah so bili izvoljeni v starešinstvo DSPB v Argentini nasled-

nji: starešina Valentin Urbančič, članski načelnik Franc Zorec, gospodarski načelnik Pregelj Bogo, namestnik Andrejak Anton, tajnik Rudi Bras, namestnik Dolinar Lojze, nadzorni odbor: Loh Maks, Kralj Janez, Berlot Viktor. V konzorcij Vestnika ter v njegovo uredništvo in upravo so bili določeni: škulj Edvard, Mauser Karel, Benedičič Miha, Rant Pavle, Smersu Rudolf, Je- ločnik Avgust in Tičar Beno.

Nato je bila na predlog starešine Mihe Benedičiča sprejeta naslednja

izjava:

Letos, ko poteka petindvajset let najstrašnejše tragedije v slovenski zgodovini, preživeli slovenski protikomunistični borci slovesno izjavljamo:

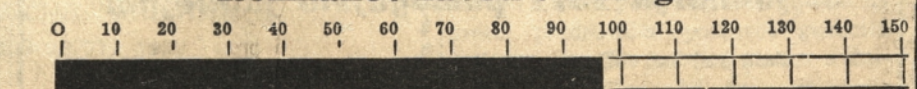
1. Naših protikomunističnih soborcev, padlih med vojno 1941-1945 in vrnenih iz Vetrinja ter pobitih, ne bomo nikdar pozabili.
2. V vseh sodobnih oblikah bomo nadaljevali boj proti komunizmu, ki kruto tepta najvišje vrednote človeštva, ki so svoboda, krščanska omika in dostojanstvo človeka. To je bil najvišji ideal mrtvih soborcev, to je ideal, kateremu je vetrinska tragedija prižgala večno plamenico.
3. Naša emigracija je posledica našega protikomunističnega boja doma, zato mora ohranjati in z bujenjem narodne zavesti braniti ideale krščanske omike. Tako bomo ustvarjali protiutež komunističnemu nasilstvu v naši domovini vse dotlej, ko bo ves naš narod dočakal dan prave svobode.
4. V svobodi bomo sami poiskali grobove vseh Slovencev, ki so umrli v času apokalipse od leta 1941 do danes, in jim izkazali čast, kot se mrtvim spodobi.
5. Naš protikomunistični boj, ki je zgrajen na demokratičnih vrednotah, nam je v čast in ponos ter je edino zagotovilo za pravo svobodo vsemu našemu narodu.

POČITNICE V CORDOBI

Če kdo ni dobil mojega odgovora na svoje pismo za letovanje v kordobskih gorah, ga prosim, naj me takoj obvesti; doslej sem odgovoril vsem, da lahko pridejo.

Hanželič

Rožmanov zavod v Adrogué

- Domovi slovenskih družin v Argentini stoji ob lepo tlakovanih cestah — že dolgo.
- Rožmanov zavod, naše bivše semenišče v Adroguéju, je še danes v blatu in sedaj poleti v prahu. Blato umaže le čevlje, prah pa nas peče

- v oči in lega na pljuča.
- Ne pustite nas v prahu! Tlakujte nam cestel!
- Zavod je v tej zadevi naletel na izredno razumevanje rojakov; a manjka še dobra tretjina, ki kliče po novih dobrotinikih.

NEMČIJA ODPSTOPA POLJSKI SVOJO ZEMLJO MEDNARODNOPRAVNE ZANIMIVOSTI

Pretekli teden sta Zahodna Nemčija in Poljska podpisali pogodbo, s katero je Zahodna Nemčija priznala razmejitev med Poljsko in Nemčijo na liniji Odra-Neisse. S tem se je Zahodna Nemčija odpovedala četrtini predvojne nemškega ozemlja v dobro Poljski.

Zahodnonemški socialistični predsednik Brandt je označil pogodbo, ki je bila podpisana komaj štiri mesece po podpisu nenapadne pogodbe med Mosko in Bonnom, kot „mejnik na poti resničnega zmanjšanja napetosti v Evropi.“

Pogodba je bila podpisana v Varšavi ter jo mora, predno bo stopila v veljavo, še prej ratificirati zahodnonemški parlament. Ratifikacija ni navezana na noben pogoj, kakor je navezana ratifikacija nenapadne pogodbe med Mosko in Bonnom. Zahodna Nemčija nima namena ratificirati te pogodbe vse dotlej, dokler ne bo Moskva spreminila svoje politike do Zahodnega Berlina.

Takoj po ratifikaciji varšavske pogodbe nameravata Zahodna Nemčija in Poljska vzpostaviti redne diplomatske odnose.

„Politika moje vlade gre za resničnim zmanjšanjem napetosti v Evropi, predvsem v srednji Evropi,“ je izjavil Brandt v zdravici po podpisu pogodbe. „Moskovska pogodba je bila mejnik na tej poti in varšavska pogodba je tudi mejnik na tej poti. Naslednja bo naša pogodba s českoslovaško, ki bo tudi mejnik,“ je izjavil Brandt.

Poudaril je tudi, da „pogodba o regularizaciji odnosov med Zahodno in Vzhodno Nemčijo tudi spada v ta sklep zahodnonemške politike.“

Opazovalci v zvezi z Brandtovo politiko sklepanja meddržavnih pogodb z vzhodnoevropskimi državami in Moskvo ugotavljajo naslednje mednarodnopravne zanimivosti:

Z Nemčijo (zahodno in vzhodno) še ni bila sklenjena mirovna pogodba. Toda tako Zahodna kakor Vzhodna Nemčija sta vsaka zase sklenili že več mednarodnih političnih, gospodarskih in kulturnih pogodb. Pogodba med Varšavo in Bonnom je segla čez področje Vzhodne Nemčije in se tiče meje (na Odr in Neissi), ki ni meja Zahodne Nemčije, temveč meja med Vzhodno Nemčijo in Poljsko. Vzhodna Nemčija se spreminja v neke vrste sub-satelit Moskve; v Kremlju namreč resno jemljejo Zahodno Nemčijo, dočim jim je Vzhodna Nemčija le menjalni drobiž. Zahodna Nemčija se je (tudi v imenu Vzhodne Nemčije?) odpovedala ozemlju vzhodno od Odre in Neisse v dobro Poljski. Toda Poljska, kakor tudi českoslovaška, Madžarska in Romunija molčijo o svojih vzhodnih mejah z ZSSR. Moskva je vsem tem satelitom po drugi svetovni vojni odtrgala večje ali manjše kose zemlje in si jih prilastila, da „si je zaokrožila svojo zahodno mejo.“ Tudi zahodne velesile, ZDA, Anglija, Francija in vsa ostala Evropa o tem sovjetskem premiku mej molči.

Vsak teden ena

NAŠA ATLANTIDA
Mirko Kunčič

*Morje, ti široko morje!
Kakor sonce za obzorje
si nam skrilo domovino,
vrglo nas čez prod v tujino.*

*Si jo kakor čoln razbilo
in na dno jo potopilo?
Je to zvon, ki iz globin
nam pozvanja v tih spomin?*

*Naša Atlantida bajna!
Glej, krog nas je noč brezkraina.
Vstani, dvigni se iz mórja
kot ptič Feniks nad obzorja.*

Pred dvajsetimi leti v "Svobodni Sloveniji"

14. decembra 1950. — št. 50.

VZOR JAVNEGA DELAVCA

Pokojni dr. Korošec je bil najuspešnejši slovenski politik. Ne le, da smo pod njegovim vodstvom Slovencev postali državni narod, naš jezik čez noč postal uradni jezik v vseh šolah, sodiščih in uradih v Sloveniji, z edinima izjemama v vojski in pri carinah, Korošec je znal uveljaviti slovenske potrebe in zahteve, velike ali manjše. Trajna njegova spomenika sta: Slovenska univerza in Akademija znanosti in umetnosti. Okoli teh dveh pa so večja ali manjša znamenja cvetočega življenja Slovencev v času med dvema vojskama, ki so v ogromni večini posredno ali neposredno pridelek Koroševega stvarjanja. Slovenija se je takrat polepšala, modernizirala, ko je dajala Korošcu svoje zaupanje in mandat.

Ko so po Jugoslaviji šli mrzli vetrovi in odnašali politike v pozabljenje, je dr. Korošec ostal nepremakljivo močan. Imel je med svojim narodom globoke korenine, kot duhovnik, časnikar, govornik in zadržar...

Komaj na stotletja se malemu narodu rode tako veliki in dobri ljudje. Če bi bil dr. Korošec sin velikega naroda, bi se doba človeške zgodovine imenovala po njem. Kar je bil Slovenec, so vsi njegovi briljantni talenti ostali v službi malega našega naroda in deloma v jugoslovanski državi. Ali vsaj to stoji, da imamo v njem tak vzor javnega narodnega delavca, ki bi ga vsak, tudi največji narod, postavil na častno mesto, ob njem vžgal vedno nove kresove ponosa in ljubezni, ter se skozi rodove napajal v tem zgledu umetnije dela za narodov blagor. dr. M. Krek

Osebnosti

Družinska sreča. V družini Franca Zurca in njegove gospe Vere roj. Kokalj se je 9. nov. t. l. rodil sin, ki je 8. decembra pri krstu prejel ime Tadej Gabrijel. Krstil ga je v župni cerkvi v Castelarju dr. Alojzij Starc, botra pa sta bila Janez Kokalj in njegova žena Francka roj. Jenko. — V družini Luki Milharčiča in njegove gospe Mary se je rodil 11. decembra sinček-prvorojenec.

V družini Sreča Urbanje in njegove žene Režike r. Ravnikar, so dobili 15. t. m. hčerko Marjano. Srečnim družinam naše čestitke. — V nedeljo, 13. decembra t. l. je bila v Slov. kapeli krščena Vesna Gabrijele Ribnikar, hčerka Rudija in Ane Marije Monteforte. Botra sta bila ga. Inés P. de Venosta in g. Franci Jarc. Srečnim staršem naše čestitke! **Poroka.** V župni cerkvi Santa María del Trujay v San Miguelu sta v petek 4. t. m. ob 21 sklenila zakonsko zvezo gđ. Ineska Marija Rakovec in g. Juan Carlos Correch. Čestitamo.

OBVESTILA

SOBOTA, 19. decembra 1970: V Slovenskem domu v Carapachayu ob 20 predavanje zvočnih filmov, ki jih je posodilo nemško poslanstvo.

SFZ Castelar vabi vse člane na svoj občni zbor, ki bo ob 19. uri.

NEDELJA, 20. decembra 1970: V Domu v San Martinu ob 19 predbožnica prireditelj s pesmijo in glasbo, nato večerja.

PONEDELJEK, 21. decembra 1970: SFZ Castelar prireja ob 19 člansko večerjo. Podatki pri odbornikih.

ČETRTEK, 24. decembra 1970: Božična polnočnica v Slovenski hiši. Ob 23 priredj slovenski pevski zbor „Gallus“ božični koncert.

PETEK, 25. decembra 1970: V Slomškovem domu ob 19 Slovenski božič.

SOBOTA, 26. decembra 1970: V Slomškovem domu družabna prireditelj s sodelovanjem orkestra Planike. V Našem domu ob 19 božična igra „Zlatko“.

NEDELJA, 27. decembra 1970: V Slovenskem domu v Carapachayu prva tombola. V Slomškovem domu družinska nedelja.

Slovenski dom v San Martinu

vabi vse rojake in rojakinje na

BOŽIČNO DRUŽINSKO PRIREDITEV

ki bo v nedeljo, 20. decembra, ob 19.

Že danes pa tudi vabi rojake

VELIKO SANMARTINSKO SILVESTROVANJEs sodelovanjem PLANIKE,
ki bo v četrtek, 31. decembra, ob 21.

Saljivi nastopi

novoletno veščilo

ples

SLOMŠKOV DOM

● v soboto, 26. decembra, ob 21. uri

DRUŽABNI VEČER

ob koncu leta

**Za dobro voljo in solidno postrežbo
bo poskrbljeno****Sodeluje orkester Planika**

● v nedeljo, 27. decembra

DRUŽINSKA NEDELJAPo sv. maši bo predaval g. p. Alojzij Kukovič S. J.
Nekaj psiholoških nasvetov za zakonske pare**Slovenski dom v Carapachayu**

bo pripravil na svojem senčnem vrtu:

Dobitke — bogate, kot še nikjer.

Tablice — kot povsod — po 1 peso.

Pijačo — hladno in poceni.

Jedačo — okusno in poceni, kot vedno

Vse to in še več...

Niso samo obljube!

Prihitite zato na

PRVO TOMBOLO**27. decembra 1970**

Ves dan: 11.30 sv. maša

12.30 kosilo

16.30 pričetek tombolo
prosta zabavaOtroci vseh šol dobre
pri vrodu eno tablico
brezplačno!**DRUŠTVENI OGLASNIK****SLOVENSKA RADIJSKA URA.** Na Božič, 25. decembra bo slovenska radijska oddaja posvečena izključno božičnemu prazniku. Vse organizacije in podjetja, ki želijo voščiti v slovenski uri, prosimo, da pravočasno prijavijo, najkasneje do 20. decembra.

Za kolonijo deklet in fantov od 13-16 let je čas za prijavo do 20. dec. Kolonijo organizira Zedinjena Slovenija in prosi, da pohitite s prijavi. Deveta otroška kolonija odpotuje iz Buenos Airesa v nedeljo, 27. t. m., ob 22.20 z vlakom št. 15 (voz št. 33). Otroci naj se zbero na postaji Bm. Mitre v Retiru do 21. ure. Vse prav lepo prosimo, da poravnajo razliko vsaj do 23. t. m. v pisarni ZS. Kolonija bodo spremljali: ga. Olga Omahna, gđne. Anica Šemrov, Osveta Pavlovič, Nina Pistovnik, g. Franček Breznikar i. dr.

ZVEZA MATER IN ŽENA

Božični sestanek Zveze slovenskih mater in žena bo letos v Slomškovem domu dne 20. decembra ob 17. Vabljeni vse matere in žene.

SLOVENSKA RADIJSKA URA

Na božič, 25. decembra, bo slovenska radijska oddaja posvečena izključno božičnemu prazniku. Vse organizacije in podjetja, ki želijo voščiti v slovenski uri, prosimo, da se pravočasno prijavijo, najkasneje do 20. decembra.

ESLOVENIA LIBRE

Editor responsable: Milos Stare

Director: Tone Mizerit

Redacción y Administración:

Ramón Falcón 4158, Buenos Aires

T. E. 69-9503

Argentina

Correo
Argentino
Central (B)FRANQUEO PAGADO
Concesión N° 5775TARIFA REDUCIDA
Concesión N° 3824Registro Nacional de la Propiedad
Intelectual N° 996.221

Naročnina Svob. Slovenije za leto 1970: za Argentine \$ 2.900.— Pri pošiljanju po pošti \$ 3.000.— ZDA in Kanada 13 USA dolarjev; za Evropo pa 15 USA dolarjev za pošiljanje z avionsko pošto. — Evropa, ZDA in Kanada za pošiljanje z navadno pošto 9 USA dol. Talleres Gráficos Vilko S.R.L., Estados Unidos 425, Buenos Aires. T. E. 33-7213

Ta dan je vsega veselja
Devica je rodila
tiga Sinka božjega.

Stara slovenska pesem

SLOVENSKI BOŽIČ**Prireditev se bo vršila na božični praznik,
25. decembra, ob 19 v Slomškovem domu**

- Božična sveta maša s petjem najlepših božičnih pesmi
- Žive jaslce — odrski prikaz mladenk Slomškovega doma. Sodeluje mladinska godba.

Vsi slovenski rojaki vabljeni!

Žena, sinovi, hčere in v domovini sestre umrlega

Franca Vodnika

se prav iskreno zahvaljujemo najprej č. g. župniku škrcu za njegovo duhovno skrb in obrede za umrlim. Prisrčna hvala tudi gg. Javoršku, Breznikarju, Bidovcu, ministrantom in vsem drugim prijateljem, ki so ga obiskali, spremili k sv. maši in na pokopališče.

Žalujoči

Zahvala

V neizmerni žalosti ob izgubi svojega dragega moža in očeta, sina in brata, se prisrčno zahvaljujemo vsem, ki so nam v teh bridkih dneh stali ob strani.

Zahvaljujemo se posebno njegovim zvestim in požrtvovalnim prijateljem, ki so noč za nočjo prečuli v bolnišnici, darovalcem krvi, vsem, ki so neumorno darovali ure in dneve, da so na kakršen koli način lajšali dragemu pokojniku strašne bolečine.

Se osebe prisrčna hvala č. g. Stanoniku, duhovnemu asistentu v bolnišnici, č. g. msgr. Oreharju za obisk bolnika in pogrebno sv. mašo.

Zahvala vsem rojakom, ki so ga prišli kropiti, ko je zadnje noč ležal na mrtvaškem odru v domači hiši, ki so sočustvovali z družino in čuli ob pokojniku.

Tudi darovalcem nenavadno bogatega cvetja in moškemu zboru za žalostinke, prisrčna hvala!

In slednjič vsem, ki so našega blagega pokojnika spremili v cerkev in na pokopališče, Bog plačaj!

Nepozabnega Branka priporoča v molitev

družina Vrčon.

Po hudem trpljenju nas je zapustil naš član in odbornik, gospod

Branko Vrčon

Pokopali smo ga 12. decembra na pokopališču v Olivosu. Ohranili ga bomo v lepem spominu.

Slovenski dom v Carapachayu

Sv. maša zadušnica se bo darovala
27. decembra ob 11.30 v domu.**ODDAM****HIŠO V MIRAMARU**

za mesec januar

Inf.: 621-1153

ZOBOZDRAVNIK**Dr. Leandro F. Peljhan**

M. P. 10693

Ordinira v torek, četrtek in soboto
od 15 do 21Mariano Acosta 432, Capital
Zahtevajte določitev ure na
T.E. 67-9791**10. januar 1971:****PRISTAVSKI DAN****JAVNI NOTAR****FRANCISCO RAUL
CASCANTE**

Escribano Público

Cangallo 1642 Buenos Aires
Pta. baja, ofic. 2
T. E. 35-8827**UNIV. PROF.****DR. JUAN BLAZNIK**specialist za ortopedijo in
travmatologijoOrdinira v torek, četrtek in soboto
od 17 do 20C. José E. Uriburu 285, Cap. Fed.
Zahtevajte določitev ure na tele-
fonu 49-5855**Dr. Tone Žužek**

ADVOKAT

Uraduje od 17.30 do 19.30 ure
Ponedeljek, sredo, petek.Lavalle 2331, p. 5, of. 10
T. E. 47-4852**ODVETNIK****Dr. FRANC KNAVS**TUCUMAN 1455,
piso 9, oficina "E", Capital
T. E. 45-0320Uradne ure vsak dan od 17—20
Po dogovoru tudi izven tega urnika**PORAVNAJTE NAROČNINO!****Darujte svojim argentinskim prijateljem
monumentalno slovensko izdajo
argentinske pesnitve****MARTIN FIERRO****z njo uveljavljate naš ugled v svetu!**

Dobite jo v Dušnopastirski pisarni, Ramón Falcón 4158

MISIJONSKA TOMBOLA PRED DURMI

To pot bo 20. jubilejna!!!

Veliko smo z dvajsetimi tombolami že pomagali slovenskim misijonarjem in ubogim v Cerkev in v človeštvu!

3. januarja 1971 pomagajmo jubilejno!

Zato naj bo volja nas vseh:

„Na jubilejni misijonski veletomboli v Ateneo Don Bosco pa res ne smem manjkati...“

Med drugimi prekrasnim dobroti (za katere se rojakom lepo priporočamo) bo tudi kakih 100 spominkov slovenskih misijonarjev!

Tablice Vam bodo ponudili in dobrotke ali darove zanje pobirali zvesti misijonski obiskovalci ob takozvani „avtomobilski akciji“, ki začne že 20. decembra! Lepo jih sprejmite, prosimo!

SLOVENSKA MISIJONSKA ZVEZA

A. P. CONSTRUCCIONES s.r.l. — Arh. Pernišek

Posebna svetovanja industrijskih, trgovskih in pisarniških oddelkov. Bavimo se z bančnimi krediti in finančnimi plani VEA in DGI. Načrti. Gradbeno vodstvo. Gradnja. Občinski postopki.

Prositi uro na telefon 629-9838

Uradne ure — vsak dan od 9—12, Lavalle 2331, Piso 5, of. 10

SLOVENSKA HRANILNICA z. z. o. z.

(Coop. de Crédito „S.L.O.G.A.“ Ltda.)

Bartolomé Mitre 97

Ramos Mejía

T. E. 658-6574

KINTA SLOGA

Del Cielito 279 — Villa Udaondo

Poletna sezona 1970/1971Do 14. marca 1971 vse dni v tednu, razen
ponedeljka, od 9 do 21.

Vstopnina: ob sobotah, nedeljah in praznikih \$ 3.— za osebo.

Vstopnina: ob delavnikih \$ 2.— za osebo,

Sezonska vstopnina: \$ 30.— za osebo.

Otroci članov do izpolnjenega 14. leta imajo vstop le z družinsko člansko izkaznico, sicer pa brezplačno; od 15. do 18. leta pa za polovično ceno. Vstop na kinto je dovoljen samo članom Slovenske hranilnice in njihovim družinam s posebno izkaznico, katero dvignite v zadržni pisarni za \$ 1.—

Na kinti bo vedno na razpolago hrana in pijača po zmernih cenah.